№ 130 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 16 **1891** ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 16 № 130

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1892** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

20-ՐԴ ՏԱՐԻ „ՄՇԱԿ“ 20-ՐԴ ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բագարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

«Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն՝ լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում: Մահացուցակի տպագրելը առաջին երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չորրորդ երեսի վրա՝ 2 րուբլի:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պանդխտութեան պատճառներից մէկը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բագուի կեանքը. Հայոց թատրօն. Նամակ Արդուինից. Նամակ Ցղնայից. Նամակ Գանձակ գիւղից. Նամակ Փօթիից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բրազիլիայի յեղափոխութիւնը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՊԱՆԴԽՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

—

„Մշակի“ վերջին համարների առաջնորդող յօդուածներում, խօսելով հայ գիւղացիների իրանց մայրենի երկրից անդադար պանդխտելու երևոյթի մասին, մենք վերագրել ենք այդ անմխիթար երևոյթը մասամբ հողի պակասութեան, մասամբ էլ հայ գիւղացու պանդխտասէր, թափառական ոգուն, բաղդախնդիր բնաւորութեան: Մի բանի հետ մենք չէինք համաձայնվում, այդ այն մտքի հետ, որը յայտնել էր „Մուրճ“ ամսագիրը, որ իբր թէ մեր գիւղացիների պանդխտութեան գլխաւոր պատճառը՝ հացահատիկների մեր երկրից արտահանելու արգելքն է:

Եթէ հաւատանք „Մշակի“ ներկայ համարի ներքին լուրերում տպված, Հին-Նախիջևանից մեզ հաղորդած տեղեկութիւններին, պէտք է ընդունենք, որ գիւղացին մեծ մասամբ աւելի էլ չունի դանգատվել հացահատիկների արտահանութեան արգելքի դէմ, քանի որ շատ տեղ նա հող էլ չունի, որի վրա ցորեն կամ մի այլ հացաբոյս ցանէ....

Եթէ ճշմարիտ է, ինչպէս մեզ գրում է Հին-Նախիջևանի մեր թղթակիցը, որ հայ գիւղացին հետզհետէ կորցնում է իր վարելահողերը և այդ վարելահողերը հետզհետէ տիրապետում են թուրք կալուածատէր խաները,—այն ժամանակ իրաւ հայ գիւղացուն ուրիշ բան չէ մնում եթէ ոչ պանդխտել իր բնիկ երկրից, քանի որ նա ինքն այնքան գիտակցութիւն չունի, որ վարելահողը կորցնելով, պարապէ միմիայն այգեգործութեամբ, բանջարացանութեամբ, գիւղատնտեսական մի այլ մշակութեամբ, կամ վերջապէս արհեստներով: Սակայն հարցը դրա մէջն է՝ արդեօք բացի բուն հողագործութիւնից, մեր երկրում, որը դեռ զուրկ է հաղորդակցութեան լաւ ճանապարհներից, որը դեռ չէ կարող արդիւնաշահել իր բոլոր հարստութիւնները, վերջապէս տնտեսական աննպաստ այն հանգամանքներում, որոնց մէջ մենք գտնվում ենք, մեր գիւղական ազգաբնակութիւնը (այն էլ Հին-Նախիջևանի պէս մի յետընկած գաւառում) կարո՞ղ է արդեօք ոչ թէ միայն որ և է շահ ունենալ, բայց նոյն իսկ իր ապրուստի ամենաանհրաժեշտ պիտոյքները հոգալ՝ պարապելով այգեգործութեամբ, բանջարացանութեամբ, որ և է այլ գիւղատնտեսական մշակութեամբ, կամ վերջապէս արհեստներով:

Այդ բոլոր հարցերը կարելի է լուծել նոյն իսկ տեղի վրա, դրանց վճիռ տալ կարող է միմիայն մեր գաւառական ինտելլիգենցիան: Բայց այդ ինտելլիգենցիան հետաքրքրվո՞ւմ է արդեօք այդ բոլոր հարցերով.... Որքան մեզ յայտնի է, նա հետաքրքրվում է, այո, բայց ոչ ի նպաստ գիւղացու շահերի, այլ ընդհակառակն իր շահի տեսակէտից: Մեր գաւառական ինտելլիգենցիան կամ անտարբեր կերպով է վերաբերվում դէպի գիւղացու կարիքները, նրա կողմը չէ պահում գիւղացու ունեցած վէճերի մէջ թուրք կալուածատէր խաների հետ, չէ ղեկավարում գիւղացուն, խորհուրդ տալով նրան, իր հողերը կորցնելուց յետոյ, պարապել գիւղատնտեսական մի այլ աւելի շահաւէտ մշակութեամբ, կամ նոյն իսկ, ինչպէս հաղորդում է մեզ մեր թղթակիցը, ուղղակի կալուածատէրերի կողմն է բռնում, լաւ հասկանալով, որ կալուածատէր խանից աւելի մեծ նիւթական շահ կարելի է սպասել, քան գիւղացիներից:

Սրանից մեր ընթերցողները կարող են եզրակացնել, որ հայ գիւղացիների պանդխտութեան անմխիթար երևոյթը շատ աւելի բաղադրեալ, բարդ մի երևոյթ է, քան կարող են մտածել միամիտները, վերագրելով այդ երևոյթը միմիայն այս կամ այն եզակի պատճառին:

Ցանկալի է որ մեր թղթակիցները աւելի մանրամասն և խղճմտաւոր կերպով ուսումնասիրէին հայ գիւղացու պանդխտութեան պատճառների խնդիրը և ապա հաղորդէին մեզ իրանց դիտողութիւնները: Այդ հարցը, ինչքան էլ ցաւալի լինէր խոստովանվելու, դառնում է հետզհետէ աւելի և աւելի այրվող և հերթական հարց, և այսուհետև անկարելի է դառնում նրան անտես առնել:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԳՈՒԻ ԿԵԱՆՔԸ

—

Նայել ու չը տեսնել, լսել ու չը զգալ և խօսել ու չը գործել.—ահա այն դրութիւնը, որին դատապարտված է մեր նաւթաքաղաքի հասարակութիւնը՝ դրամատէրն ու գործակատարը, այրն ու կինը, ուսումնականն ու անուսումը:

Հարստանալու, այն էլ որքան կարելի է շուտ հարստանալու ձգտումը կապել կաշկանդել է իւրաքանչիւրի միտքն ու հոգին:

Բագու լինել և շատ փող չաշխատել, մեծ օգուտներ չը ստանալ, այդ ամօթ է և յանցանք,—ահա այն նշանաբանը, որ առաջնորդում է շատերին և խտրութիւն չէ դնում բարոյականի ու անբարոյականի, ազնիւի ու անազնիւի մէջ:

«Ազնիւ»—«բարոյական» բառերը մեզանում միմիայն քմծիծաղ են յարուցանում:

«Ազնիւ կերպով աշխատել չէ կարելի, ազնւութեամբ ոչինչ չես կարող անել, ժամանակն այնպիսի է» միաբերան հաւատացնում են մեր ինտելլիգենտ կոմերսանտները.— «ով չուստ՝ նա կուշտ»—գոչելով—շատերը նրանցից առանց կըշռելու իրանց ոյժն ու կարողութիւնը, առանց հրջանկատ լինելու մեծ-մեծ ձեռնարկութիւններ են սկսում՝ ամենայն տեսակ ճարպիկութիւններ գործ դնելով:

Այս և այն կերպով «կրեդիտ» ձեռք բերել, հազար ու մի տեսակ խորամանկութիւններով ունենոր ձեռնալ և մուրհակներ բաց թողնելու յուսով գործարանատէր, կալուածատէր ու խանութատէր հանդիսանալն է, որ այսօր՝ նաւթային գործի այս ճգնաժամի միջոցին, մատնում է նրանց սնանկութեան վտանգին:

Վերջին մի քանի ամիսներում մուրհակներ են, որ բողոքի են ենթարկվում, գործարանատէրեր են, որ սնանկ են հրատարակվում, խանութատէրեր են, որ «րասպրօդաժա» են յայտարարում...

Ճգնաժամը մեզանում ընդհանուր է. ճգնաժամ առևտրի, ճգնաժամ փողի և վերջապէս ճգնաժամ մտքի ու գործի:

Առանց այն էլ մեր մտքամոլոր ինտելլիգենտները, դէպի ամեն մի բարին ու ազնիւը անտարբեր երիտասարդութիւնը միանգամայն մատնված էին թուլամորթութեան, մի տեսակ մելամաղձ թմրութեան, իսկ այժմ իրանք էլ չը գիտեն ինչ են անում, ինչի են ծառայում:

Իգական սեռը, համեմատաբար, մեզանում աւելի նպաստաւոր հանգամանքների մէջ է գըտնվում, քան արական սեռը: Բացի նրանից, որ այնքան գործ-զբաղմունք չունեն, ինչպէս տղամարդիկ, այլ և ազատ են մասամբ մի այնպիսի զօրեղ արգելառիթից, որպիսին է հասարակական նախապաշարեալ կարծիքը, բամբասանքն ու զըրպարտութիւնը:

Բագուն այս կողմից գաւառական ուրիշ քաղաքներից շատ տարբեր է. այստեղ չը կան այն ստուերի «սալէկօսէներ» ու «վայրահաչումներ», որոնցով հարուստ են առհասարակ ուրիշ գաւառական քաղաքներ: Այստեղ կինը աւելի ազատ կեանք կարող է անցկացնել, աւելի լաւ հրջաններ ունենալ, քան ուրիշ այսպիսի քաղաքներում: Տարաբաղդաբար շատերը մեզանում օգտվել չը գիտեն. ինչ են անում,—ոչինչ. Նոյն իսկ Մարդասիրական ընկերութեան գրադարան-ընթերցարանից օգուտ չեն քաղում. ամիսներ են անցնում, ոչ մի հայուհի մուտք չէ գործում գրադարան-ընթերցարան. միակ ասպարէզը, ուր սկսել է մուտք գործել իգական սեռը, այդ Կարա-Մուրզայի երգեցողութեան շկօլան է: Արդէն մի ամիս է, որ 20-աչափ կանայք ու օրիորդներ շաբաթական 2 անգամ յաճախում և երգեցողութիւնից պարապվում են. կարելի է ասել, համարեա, պատրաստ են և արդէն աջող կերպով երգում են ներդաշնակօրէն տղամարդկանց խմբի հետ, որ 70 հոգուց անցնում է: Առաջին համերգը կանանց մասնակցութեամբ—պիտի լինի այս ամսվայ ընթացքում:

Ուրիշ ոչ մի ասպարէզում կանայք իրանց գոյութիւնը չեն ցոյց տալիս: Մի երկու տարի առաջ մի խումբ կանայք՝ ոգևորված հասարական գործունէութեան գաղափարով, վճռեցին «կանանց բարեգործական ընկերութիւն» հիմնել այստեղ: Կարճ միջոցում կարողացան ժողովել այդ նպատակի համար 7000—8000 րուբլի. ունեցան ժողովներ, ընտրվեցին յանձնաժողովի անդամներ, արձանագրութիւններ կազմեցան և այլն և այլն... սակայն դրանով էլ տարաբաղդաբար ամեն բան վերջացաւ. թէ ինչ հետևանք ունեցան, ինչու յարատևութիւն չունեցան, այդ ոչ միայն ոչ ոքին յայտնի չէ, այլ նոյն իսկ իրանց՝ յանձնաժողովի անդամներին յայտնի չէ... միմեանց նայելով, իրար վրա յոյս դնելով գործն անհետեւանք է մնում, իրանք էլ անտարբեր ու անհոգ...

Մօտիկ անցեալի այդ փաստը—կարճ ժամանակամիջոցում 7000—8000 րուբլի ժողովելը—մի անհերքելի փաստ է, որ յարգելի կանայք, եթէ իրանց քիչ նեղութիւն տալու լինեն, միշտ կարող են գործ կատարել, օգտակար ձեռնարկութիւններ սկսել և—թէկուզ լոկ նիւթական՝ օժանդակութիւններ անել:

Ինչո՞ւ ձեռքերը ծալած նստել ու սպասել. եթէ «ընկերութեան» գործը այս կամ այն պատճառով գլուխ չէ գալիս, ուրիշ միջոցներով, ուրիշ եղանակով կարելի է գործել, օգտակար լինել. օգտակար, նպատակայարմար գործեր կատարելու համար հարկ չը կայ երկնքից աստղեր իջեցնելու:

Ուրիշի մասին ևս հոգալը, կարօտեալին ձեռք մեկնելը, առաջադիմութեան գործին մասնակցելը մի այնպիսի պարտականութիւն է, որ ոչ ոքից խլել չէ կարելի: Առանց «մեծանուն» ընկերութիւնների էլ կարելի է գործ տեսնել, միայն թէ գործելու սէր ու փափագ լինի:

Ի դէպ. ուշադրութեան արժանի մի խնդիր. մի նպատակայարմար բարեգործութեան առիթ:

Հետաքրքիր անց ու դարձ անողները անշուշտ պիտի նկատած լինեն Մալխասեանցների խանութի լուսամուտում ի տես դրված Խրիմեան Հայրիկի մեծադիր պատկերը. պատկերը ձեռանկար է, բայց այնքան նուրբ ու մաքուր գործ, որ ակամայ ուշադրութիւն է գրաւում և զմայլեցնում նրա ալեզարդ ու պատկառելի դէմքի կենդանի ու գրաւիչ արտայայտութիւնով:

Այդ համակրելի ու աջող աշխատութիւնը պատկանում է պ. Ս. Աբրահամեանցին: Երիտասարդ պարոնը աւարտել է տեղիս բէալական դպրոցում. ուրիշ ոչ մի տեղ չէ սովորել, բայց ինքնաշխատութեամբ այնքան վարժվել է նկարչութեան մէջ, որ ամենայն աջողութեամբ և արագութեամբ նկարում է թէ գոյներով և թէ առանց գոյների: Խրիմեան Հայրիկի պատկերը նըկարված է ածուխով և մի գիշերվայ ընթացքում: Երիտասարդ պարոնի նկարները ուշի ուշով դիտողը կը նկատէ անշուշտ զգալի առաջադիմութիւն դէպի կատարելագործութիւնը: Նրա վերջին նկարների մէջ առաւելապէս աչքի են ընկնում Խրիմեանի և Դարվինի պատկերները: Պարոնը մեծ սիրով աշխատում է նոյն ուղղութեամբ, առանց փոփոխելու իր նկարչութեան նիւթն ու առարկան. բացի դէմքերից ուրիշ ոչինչ չէ նկարում:

Երկու, թէ երեք տարի է, որ Աբրահամեանց աւարտել է ուսման ընթացքը, և այդ օրվանից մինչև այսօր աշխատում է մի կերպ աջողեցնել, միջոցներ ձեռք բերել՝ գնալու—կատարելագործելու իր սիրելի արուեստը, չէ աջողվում...

Միթէ մեծ բան է ամսական 30—40 րուբլի ձեռք բերելը Բագուի պէս մի քաղաքում, միթէ դժուար է այդպիսիներին օժանդակելը, մի՞թէ չը կան մարդիկ, երիտասարդներ, որոնց համար 40—50 րուբլին մի գիշերվայ ծախս է միայն... միթէ չը կան կանայք, որ եթէ ցանկանան, եթէ գլուխ դնեն—ամսական ոչ միայն 40—50 ր., այլ հազարներ կարող են ժողովել. ինչո՞ւ չանել, ինչո՞ւ չաջակցել, ինչո՞ւ կարօտեալին չօգնել. հարկաւոր է օգնել... պէտք է օգնել:

***

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 14-ին, հայ դերասանական մշտական խումբը, ի նպաստ, Թուրքեանի Բանկայէն Թատրոնում ներկայացրեց Մոլիէրի «Պարոն դը-Պուրսոնեակ» երգախառն կոմեդիան, 3 արարուածով և չորս պատկերով, ու «Երկու սիրահար» ծիծաղաշարժ վօդէվիլը: Վարագոյրը բացվելուն պէս դերասանական ամբողջ խումբը, Նորին կայսերական Մեծութեան Թագուհու կայսրուհու ծննդեան տօնի առթիւ երգեց «Տէր պահեա զկայսրն մեր» օրհներգը, որը մեծ ծափահարութիւններով ընդունվեց և ժողովրդի խնդրելով մի քանի անգամ կրկնվեց: Խօսելով ներկայացման մասին, ցանկալի պէտք է ասենք, որ մի ժամանակից մեր Թատրոնական կօմիտէում մի սխալ և վնասակար ընծայք է ընդունել. Նա, մասնաւորապէս Թատրոնի կրթիչ դերը և նշանակութիւնը, իր պիեսների ընտրութեամբ ոչ թէ աչալուրջ է և ժողովրդի սրտի և ուղեղի վրայ ազդել, կրթել իր խաղով, այլ էֆեկտների հաւեց ընկնելով և յարմարվելով բ ո յ ո կ ի ճաշակին, մասնաւոր է իր սամանձնած պարտաւորութիւններից: Վերջերս օրինակ, հէնց «Պարոն դը-Պուրսոնեակ» կոմեդիան: Հնմարժա է, զա հանճարաւոր Մոլիէրի գրուածք է, բայց ոչ ամեն հանճարաւոր գրողի գրչի ծնունդը յարմար է մեր բեմին: Թէ Շեքսպիրի, թէ Մոլիէրի և թէ այլ կլասիկ գրողների գրուածքների մէջ լինում են այնպիսիները, որոնք ներկայացնելով մի քանի հարիւր տարի առաջ ժամանակակից ազդութիւն են ունեցել և մոռացել են նրանց միւս մեծ ստեղծագործութիւնների չաքում: Այս պիեսի գրուածքներին է և վերջինչու կոմեդիան, որը մեր բեմի համար մի անախորժութիւն է և առհասարակ ամեն բեմական բէլբտանարից դուրս է համված նրա:

Մեր Թատրոնական կօմիտէում մտցրած նորաձևութիւններից մէկն էլ այն է, որ նա միշտ էֆեկտ հանելը ընկնելով, համեմատում է էլ պիեսները երգերով, պարերով, և ի լրումն ամենայնի, Թուրքեան բնանկարը, հրաւէրն է և բ ա լ ե տ... Եւ ինչ զարմանալի հնամտութիւն. մեր կօմիտէն կամենալով մեր ժողովրդի զանազանաձայնեալ ճաշակների լրութիւն տալ, հայկական բեմի մէջ մտցնում է ամեն բան. ժողովրդի մէջ կան անտառներ, որոնք կօմեդիա են սիրում, կարող են կօմեդիա տեսնել, երգեցողութիւն սիրողները երգը կարող են լսել, բալետ սիրողները—բալետ, և այն և այն... Այս թէ ինչով կարելի է բացատրել, որ հայկական ներկայացումները այլպէս յաճախվում են...

Գալով դերասանների խաղին, կրկին անգամ ստիպված ենք ասել մի և նոյնը, թէ նրանք դերերը չը գիտէին: Մոլիէրի պիեսների դերասաւոր դժուարութիւնը [illegible] և մեծանում է, որ միայն [illegible] է ամեն տպաւորութիւն բերող դրամա-նից, դերասանները պիեսայի մի քանի տեղերում, ներկայն ասել, կլօունական ձևեր և շարժումներ էին ընդունում, որոնք չպէտք է տեղի ունենային: Պ. Թուրքեանի արհեստական ձայնով բազմախօսի մեծ զուգեց [illegible] (Թուրքեան), խմբում նրա փոքրն, ծաղկաին, ընդմիջման էն բաւական և այլ այսպիսի կատակներ, որոնք պէտք չէ բերում բեմի: Այններն ձայն չունեցողները զուէտ են երգում. պ. Թուրքեան Արզաքեանի հետ դուէտ երգեց: Պ. Թուրքեան կլ հասա-ձայնեն մեզ հետ, որ նա իր խաղով ձայնով չէ կարող երգել:

Վերջացնելով մեր խօսքը, պէտք է յիշենք, որ Թատրոնը կառավարելու լի էր: Պ. Թուրքեանի մի պաշտ [illegible] Թատրոնական կօմիտէից, և մի քանի Թանկագին ընծաներ (ժամացոյց, մասամբ, արծաթէ բաժակ) հասարակութեան կողմից:

ՆԱՄԱԿ ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Նոյեմբերի 2-ին

Զինուորագրութեան յանձնաժողովը, որ նստած էր այստեղ Օրդուբադում, վերջացրեց իր նիստերը, որոնք շարունակվեցին երեք օր, մինչև նոյեմբերի 22-ը: Նորակոչները Ագուլիսից, Օրդուբադից և Շահաբէկի գիւղերից էին, թւով 80 հոգի: Այս թւից միայն 7-ին խնկանի ծառայութեան մտնելու վիճակը ընկաւ, մնացեալներից մեծ մասը ընդունվեց օպոլչենիայում ա. և բ. կարգի. շատ փոքր մասը ազատվեց բոլորովին ծառայութիւնից բժիշկների վկայութեան համաձայն, որ հիմնված էր նորակոչ զինուորների համար զանազան հիւանդութիւնների ցուցակների վրա: իսկ նրանց, որոնց կուրծքը համապատասխան չէր հասակին, մի տարի ժամանակամիջոց տրվեց: Նորակոչներից 39-ի ծննդեան տարին յայտնի չը լինելով, յանձնաժողովը, բժիշկների վճռով, որոնք մօտաւորապէս որոշեցին նրանց տարիները, մի քանիսը նրանցից ենթարկվեցին վիճակահանութեան, իսկ միւսները ստացան ժամանակամիջոց մի կամ երկու տարի: Պէտք է խոստովանվել, որ արտաքին տեսքով որոշել տարիները շատ դժուար է. մի կամ երկու տարով կարելի է միշտ սխալվել: Բայց ծղ է մեղաւոր սրանում, եթէ ոչ իրանք ծնողները և հոգևորականները, որոնք չեն հոգում մտցնել իր ժամանակին մէտրիկական գըրքում ծննդեան տարին: Այժմ, երբ արդէն գոյութիւն ունի ընդհանուր զինուորագրութիւնը՝ ներելի չէ այսպիսի անտարբերութիւնը ծնողներին և քահանաներին:

Որքան մեզ յայտնի է, հայ-կաթօլիկների մետրիկական գրքերը ժապաւինված և վաւերացված չեն իրանց բարձր հոգևոր իշխանութիւնից և կարող են դրանով շատ կասկածանքների և երկմտութեան առիթ տալ: Բարձր հոգևոր իշխանութիւնը պարտաւոր է ամեն տարի ուղարկել հայ-կաթօլիկ եկեղեցականներին վաւերացված և ժապաւինված գրքեր: Մենք ինքներս, անցեալ տարի նոյնպէս մասնակցելով յանձնաժողովի նիստերին, վկայ էինք, որ նորակոչ զինուորներից մի քանիսը բողոքեցին յանձնաժողովին, որ մետրիկական գրքում նրանց ծննդեան տարին ուղիղ չէ նշանակված, արտագրված լինելով հին գրքից: Իսկական ծառայութեան մէջ մտնողներից 5 հոգի հայ-կաթօլիկներ և 2 հոգի հայ-լուսաւորչականներ են: Յանձնաժողովի նախագահն առաջարկեց հայ-կաթօլիկ վարդապետին և լուսաւորչական քահանային երդուեցնել նորակոչներին, որոնք և ընդունեցին երդումը խաչի և աւետարանի առջև հայերէն լեզուով:

Մի անտեղի և անհաճոյ իրողութիւն, որ պատահում է զինուորագրութեան ժամանակ, այն է, որ նորակոչի հայրը, կամ եղբայրը դիմում է բժիշկներին, որ ազատեն նրան զինուորագրութիւնից, հիւանդութեան պատրուակով: Յայտնի է, որ զինուորական ծառայութիւն մտնողները պէտք է բոլորովին առողջ լինեն և առանց մարմնի որ և է պակասութեան: Նրանք մանրամասնաբար հետազօտվում են բժիշկների յանձնաժողովում: Առողջներն ընդունվում են, իսկ տկարները և անընդունակները, ի հարկէ, ոչ: Ուրեմն ինչ նշանակութիւն ունի առաջուց դիմել բժիշկներին, որոնք չեն կարող առանձին հետազօտել նորակոչներին, առանց յանձնաժողովի, կամ նրա անդամներից մինի ներկայութեան: Պէտք է լաւ հասկանան բժիշկներին առաջուց դիմողները, որ նրանք դիպչում են, գուցէ և անգիտակցաբար, բժիշկների պատւին: Բժիշկները, համաձայն երդման, որը ընդունում են խկոյն բժշկական աստիճանը ստանալուց յետոյ, չեն կարող առողջին ընդունել տկարի տեղ և ընդհակառակն: Մի ոմն պ. փ. յանձնաժողովին խնդիրք տուեց, որ իր որդին հիւանդ է, խնդրելով հետազօտել նրան: Յանձնաժողովը պատասխանեց, որ առանց նրա խնդիրքի ամեն մի նորակոչ քննվում է բժիշկներից: Բժիշկներս քննեցինք և իրան հիւանդ ձևացնողը յայտնվեց բոլորովին առողջ....

Այսպիսի անտեղի փաստեր որպէս զի այլ ևս չը կրկնվեն, հարկաւոր է, որ զինուորագրութեան կանոնները, որոնք տպված են և հայերէն լեզուով, որքան կարելի է շատ տարածվեն ժողովրդի մէջ, մանաւանդ գիւղերում:

Գիւղերում, որտեղ ժողովուրդը մեծ մասամբ անգրագէտ է, հոգևորականները պէտք է կարդան և հասկացնեն նրանց այդ կանոնները:

Հարկաւոր ենք համարում յիշեցնել այստեղ թէ նորակոչ զինուորներին և թէ կողմնակի այցելուներին յանձնաժողովում, որ նրանք շատ անխոհեմ և անվայել էին պահում իրանց նիստերի ժամանակ՝ բարձր ձայնով խօսելով, վիճելով ու ծիծաղելով: Ոչ պօլիցիան էր կարողանում ազդել նրանց վրա, ոչ բժիշկները և ոչ նախագահը, որ ստիպված էր վերջապէս սպառնալ նրանց, որ եթէ չը դադարեցնեն աղմուկը, հարկադրված կը լինի խիստ միջոցների դիմել: Նախագահը պատմեց, որ շատ անգամ եղել է զինուորագրական յանձնաժողովներում և միայն Արդուինումն է առաջին անգամ տեսնում այսպիսի աղմուկ և անկարգութիւն նորակոչների և այցելուների կողմից:

Բժ. Ա. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՑՂՆԱՑԻՑ

Նոյեմբերի 6-ին

Անցեալ յունիսի 10-ին Երևանի թեմի տեսուչ արժանապատիւ հայր Մելեանց այցելելով Ցղնայի միդասեան երկսեռ դպրոցը, վերցրեց հոգաբարձութիւնից ստորագրութիւն դպրոցի սենեակները սպիտակացնելու համար, որը հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ տուեց և ժամանակին կատարեց իր պարտականութիւնը, մի և նոյն ժամանակ դպրոցը դարձնելով միացեալ բաժանմունքներով երկդասեան (միայն տղայոց մասը), 1200 րուբլու ստորագրութիւն ևս առաւ: Անցան ամառնային արձակուրդները և հէնց ուսումնական տարվայ սկզբին հոգաբարձութիւնը մեծ արգելքների հանդիպեց նոյն գումարի գոյացման վերաբերմամբ. Նոյն գումարի մեծ մասը լրացվելու էր, հոգաբարձութեան կարծիքով, աշակերտների ուսումնավճարով, բայց այսօր յանկարծ հասարակութիւնը տրտնջում է նրա վրա, որ հոգաբարձութիւնը աւելացրել է նրանց որդոց ուսումնավճարի վրա ոմանց մէկ ոմանց երկու րուբլի, տրտնջում է առանց մտածելու, որ եթէ ինքը չը օգնէ, երկնքից հրեշտակները վայր չեն գալու օգնել իրանց դպրոցին. տրտունջը իրաւացի կը լինէր այն ժամանակ եթէ Ցղնայի հասարակութիւնը լինէր աղքատ, բայց փառք Աստուծու որ զօկերը ամենին յայտնի են, ուրեմն թող լաւ հասկանայ յարգոյ հասարակութիւնը, որ դպրոցը իրանն է, ինքը դպրոցին և իր սրբազան պարտականութիւնն է օգնել, սիրել դպրոցը, և ինչ մի մեծ բան է 1200 ր., որ Ցղնայի հասարակութեան պէս հարուստ հասարակութիւնը չէ կարողանում իր մէջ գոյացնել. դեռ 200 ր. եկեղեցին է տալիս, մինթէ դպրոցը պարտքի ենթարկվելով, հասարակութիւնը պիտի ուրախանայ և նրա պարտքը իրանը չը համարի:

Անցեալ օգոստոսին տեղիս հարուստ Սարգսեանների մայրը վախճանվելով, կտակել է դըպրոցին 300 ր., իսկ եկեղեցուն 200 ր. այն ցանկութեամբ, որ նոյն փողի տոկոսով դպրոցում սովորեն մի աշակերտ և մի աշակերտուհի: Հանգուցեալի 5 որդիքը մեծ ուրախութեամբ ընդունեցին իրանց մօր կտակը. յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի. ցանկալի էր, որ հետևողներ ունենար, և ինչ կարծիք, եթէ այն զառամեալ կինը հասկացել էր դպրոցի նշանակութիւնը, պէտք է որ Ցղնայի վաճառական դասը, որը համարեա Ռուսաստանի լուսաւոր քաղաքներում է անցկացնում իր կեանքի մեծ մասը, աւելի հասկանայ և օգնէ դպրոցին:

Պէտք է ասել, որ Ցղնայի դպրոցը զուրկ է շատ ու քիչ կանոնաւոր գրադարանից և անկասկած դպրոցը երկդասեան լինելով, աւելի պէտք կը զգայ գրադարանի, ուստի կը խնդրէինք յայտնի թարգմանիչներին, գրողներին և բարերար անձանց օգնել դպրոցին թէ գրքերով և թէ լրագրներով: Դպրոցը ստանում է «Մշակ» և «Մուրճ»—վերջինս ցղնեցի հարուստ վաճառական եղբարք Աբրահամ և Յովհաննէս Բունեաթեանցների նուէրն է. նոյն յարգելի պարոնները անցեալներում նուիրեցին դպրոցին և 57 կտոր մանկական գրքեր. յայտնում ենք խորին շնորհակալութիւն: Նուիրատուները կարող են իրանց նուէրները ուղարկել ուղղակի հոգաբարձութեանը:

Ռ. Պ.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿ ԳԻՒՂԻՑ

Հոկտեմբերի 31-ին

Ինչպէս յարգելի Թղթակիցները և լրատուներն էին յայտնում, անձրևներից առհասարակ վնասված են այգիները: Թէպէտ այդ բաղդին մեր այգիներն ևս արժանացան, այսինքն մեզ մօտ ևս տեղացին երկարատև անձրևներ, որով այգիներն իրանց ժամանակից 1—2 շաբաթ էլ ուշ քաղվեցին և մենք յուսահատված կարծում էինք, թէ խաղողն առանց քաղելու փչացաւ, ձեռքից գնաց և այլ ևս մենք չենք ունենալու լաւ արժանաւոր գինիներ: Բայց այգիները քաղելուց յետոյ բարեբաղդաբար այն չերևաց, ինչ որ մենք էինք կարծում. մեր կարծածը մի խաբուսիկ երևոյթ էր, որ կարճ ժամանակով մեզ յուսահատեցրեց:

Ուստի այս նամակով, թէ յարգելի ընթերցողների և թէ այն պ.պ. գինեվաճառներին, որոնք մինչև այսօր մեզնից գինի են գնել Թիֆլիսում վաճառելու համար, ի լուր նրանց յայտնում եմ, որ մեր այս տարվայ խաղողը անձրևից չը վնասվեց, այլ ընդհակառակն այս տարվայ գինին աւելի լաւ կարելի է համարել, քան թէ նախընթաց տարիներինը:

Մի երկու խօսք այստեղի այգիների մասին. այստեղի այգիներն առանց ջրի են, ոչ մի անգամ չեն ջրվում տարվայ ընթացքում, ուստի շատ հասկանալի է, որ առանց ջրի այգիների խաղողը կարող է դիմանալ թէ շատ երաշտութեան և թէ երկարատև անձրևների, մանաւանդ որ այս տարվայ խաղողը շատ մաքուր էր, ուստի մնաց անվնաս: Շատ ժամանակ չէ, որ այստեղ այգի ձգելու սովորութիւն է մտել. ընդամենը 12—15 տարի է: Թէպէտ և առաջ էլ եղել են այգիներ, բայց ոչ այս տեսակ—առանց ջրի—այլ ջրովի, որոնցից պատրաստած գինին անհամեմատ ստոր է եղել, քան այժմեան այգիներից պատրաստածը:

Այստեղի ժողովուրդը դեռ ևս չընտելացած անջուր այգիների, պ. Բ. Քարամեանց Մաղրասից և այլ տեղերից որթան ճիւղեր (մատներ) է բերում և անջուր տեղերում տնկում այգի գցելու նպատակով. մնացեալ ժողովուրդը նրան սկսում է ծաղրել, իբր թէ այդ բանը նրան չէ աջողվելու: Բայց յարգելի աշխատասէր պարոնն ամբոխի ծաղրից չը վհատվելով, իր գործն է շարունակում:

Եւ երբ երեք տարուց յետոյ նորատունկ այգին իր առաջին բերքն է տալիս, ծաղրողներն ամենքը միաբերան լռում են, նկատելով իրանց արած սխալը, սկսում են հետևել նրա օրինակին: Եւ ահա ծաղրող ամբոխը ամեն ջանք գործ է դնում այգիների համար, որից ստացած արդիւնքով կարողանում է թեթևացնել իր վրա բարձված հարկերի մի մասը:

Ի դէպ է յիշել, որ այստեղ այգիները լաւ ապագայ ունեն:

Այսպէս տեսնում ենք, որ մեր գիւղացու համար շատ անգամ անկարելի է այն, ինչ որ ինքն աչքով չէ տեսել, ականջով չէ լսել և որի մէջ ինքն անձամբ չէ փորձվել. մի քանի տարի առաջ գիւղացու համար այստեղ այգի գցելը անկարելի էր, իսկ այսօր 7 տարեկան երեխան էլ համոզված է, որ կարելի է: Երբ մեր գիւղացուն ապրուստի մի հեշտ միջոց ես սովորեցնում, հասկացնելով, որ ուրիշ տեղ այդ միջոցը գործ են դնում, նա ոչ թէ պատմածիդ չէ հաւատում, այլ և քեզ հերետիկոս կամ աղանդաւոր է անուանում....

Ա. Տ. Խ.

ՆԱՄԱԿ ՓՕԹԻՑ

Հոկտեմբերի 25-ին

Բնական անտառներով հարուստ փօթին այսօր հազիւ թէ երեք չորս տախտակ պատրաստող գործարաններ ունի, որոնց արտադրած տախտակի քանակութիւնն էլ, համեմատաբար խիստ աննշան է և անգոհացուցիչ: Շատ քաղաքներ աշխատում են արհեստական կերպով անտառներ տնկելով նպաստել ազգաբնակութեան կարիքներին, մինչդեռ փօթիի անտառները եթէ խնամքով կառավարվեն, կարող են բաւական քանակութեամբ տախտակ և վառելափայտ արտահանել: Կալուածատէրերն ունեն այնպիսի անտառներ, որոնք թողնված են անխնամ և անօգուտ: Անտառները զուրկ լինելով կանոնաւոր ճանապարհներից, ոչ մի կերպ դիւրութիւն չունեն կտրված ծառերի տեղափոխութեան համար, և հետևապէս ձեռնարկողներին շատ դժուար դրութեան մէջ են գցում և յուսահատեցնում են:

Հլին սիմինդրի արտահանութիւնը վերջացած է, իսկ նորը համեմատելով անցեալ տարիների հետ, եռապատիկ աւելի է: Գոյութիւն ունեցող վաճառականների վրա աւելացաւ նոր մէկն էլ. Նրանցից մի քանիսը պատրաստվում են ձեռնարկելու մեծ գործի և դրա համար հաստատում են երկաթուղու կայարաններում գործակալութիւններ. դա սովորական մի մրցում է միշտ այս ժամանակամիջոցում. բոլորի խօսակցութեան նիւթը այդ է. շատերը յուսադրվում են ապագայ գործունէութեան վրա, թէ վաճառականը և թէ գործակատարը: Առհասարակ մեռելութեան մատնված քաղաքը փոքր ինչ կենդանութեան շունչ է առնում միշտ առևտրական այս սէզօնում: Եթէ ապագայում սիմինդրի արտահանութեան հետ կը միանայ և հացահատիկների արտահանութիւնը, յուսալի է, որ քաղաքը փոքր ինչ կենդանանայ: Արդէն աննշան քանակութեամբ սկսեց

գարի տեմնվել կայարանում. բայց ասում են, որ առանց բացառութեան արգելված է կառավարութիւնից հացահատիկների արտահանութիւնը արտասահման:

Թիֆլիսի կօնսիստորիայի կարգադրութեամբ, տեղիս ծխական քահանան, իր շրջագայութիւնը կատարելով Տուապսէի գաղթականների մէջ, վերադարձաւ տեղս: Նա ուղարկված էր յատկապէս տեղեկանալու գաղթականների կարիքների մասին և նրանց եկեղեցական ու ուսումնարանական գործերը քննելու:

Դ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգշաբթի, 14-ին նոյեմբերի, Նորին Կայսերական Մեծութեան Թագուհու Կայսրուհու ծննդեան օրը՝ Թիֆլիսի Սիօնի մայր-եկեղեցում գոհացողական մաղթանքներ կատարվեցան: Քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսաւորված էր:

—

Յայտարարութիւնների շատութեան պատճառով «Մշակի» ներկայ, 130-որդ համարը հրատարակում ենք 6 երեսից բաղկացած:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը հրատարակել է նոյեմբերի 14-ին հետեւեալ տակսա հացի վրա, մինչև նոր կարգադրութիւն: Փռնի հացը, առաջին տեսակի, Ռուսաստանի ալիւրի 2-որդ տեսակից՝ ֆունտը 5 կոպէկ. երկրորդ տեսակի հացը տեղական ալիւրից, Ռուսաստանի 2-որդ տեսակի ալիւրի հետ կիսով չափ խառն՝ ֆունտը $3\frac{1}{2}$ կոպէկ. երրորդ տեսակի հացը տեղական ամենալաւ ալիւրից՝ ֆունտը 3 կոպէկ: Թօնրի հացը առաջին տեսակի, տեղական ալիւրից՝ ֆունտը 5 կոպէկ. երկրորդ տեսակի, տեղական ալիւրից, Ռուսաստանի 2-որդ տեսակի ալիւրի հետ կիսով չափ խառն՝ ֆունտը 4 կոպէկ. երրորդ տեսակի, տեղական ամենալաւ ալիւրից՝ ֆունտը $3\frac{1}{2}$ կոպէկ: Լաւաշներ, առաջին տեսակի, տեղական ալիւրի 2-որդ տեսակից՝ ֆունտը 7 կոպէկ. երկրորդ տեսակի (Թուրքի լաւաշ) տեղական ամենալաւ ալիւրից՝ ֆունտը 4 կոպէկ:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը հրատարակել է նոյեմբերի 14-ին, մինչև նոր փոփոխութիւն, հետեւեալ տակսա խոզի մսի վրա. առաջին տեսակը, առանց կաշուի՝ ֆունտը 8 կոպէկ. երկրորդ տեսակը, կաշուով՝ ֆունտը 7 կոպէկ:

—

«Кавказъ» լրագիրը լսել է որ երեւելի երգչուհի Զէմբրիխ այս ձմեռը գալու է Օդէսա և այդտեղից գուցէ կը գայ Թիֆլիս, մեր քաղաքում կօնցէրտ տալու համար:

—

«Каспій» լրագիրը հաղորդում է որ Իզրաիլսօն և ընկ. ֆիրման Բագուի մէջ՝ իրան սնանկ է յայտնել: Պասիվը հասնում է 60 հազար րուբլու:

—

Ռուսաց մայրաքաղաքների մամուլը յայտնում է որ նշանաւոր ռուս քիմիկոս Մէնդէլէեվ ընտրված է անդամ Կրակովի ակադէմիայի:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Ա. Մ. Վրոյրի «Պետրոս Հ. Ադամեան, մի համառօտ հայեացք նրա կեանքի և գործունէութեան վրա» վերնագրով գրքոյկը, որը արտատպված է «Մուրճ» ամսագրից: Տպված է Մ. Ռօտինեանցի տպարանում, ներկայ 1891 թւին և արժէ 20 կոպէկ: Գրքոյկը բաղկացած է 61 երեսից:

—

ՋԱԼԱԼ-ՕՂԼՈՒՑ մեզ գրում են. «Զինուորագրութիւնն այստեղ վերջացաւ: Ժողովուրդը շատ տանջվեց թէ ցրտից և թէ զանազան ադվօկատների ձեռքից: Նոր զինուորները արդէն երդվել են. ընդամենը 42 հոգի էին:»

—

ՋԱԼԱԼ-ՕՂԼՈՒՑ մեզ գրում են և հետեւեալը. «Այստեղի գիւղերում դեռ կալերը կալսում են: Դիզերը ծլել են արդէն, ձիւնը գալիս է մի քանի օր շարունակ: Այստեղի գիւղերի շատ ուսումնարաններում դեռ ուսումը չէ սկսված. ուսուցիչները նոր են եկել և բոլոր աշակերտները դեռ չեն հաւաքված:»

—

Մեզ հաղորդում են որ Երևանեան նահանգի վեց թէ եօթ գիւղեր, որոնց թւում Ելենօվկա, Յամաքաբերդ, Գոմաձոր, Չըրչըր և այլն, վճռել են իրանց կենտրօնական գիւղական ծխական միդասեան դպրոց հիմնել Ելենօվկա գիւղում: Այդ գիւղը միացածների շրջանում կենտրօնական դիրք է գրաւում և թէև սուբոտնիկներ անուանված ռուս աղանդաւորների գիւղ է, բայց այդտեղ բնակվում են մօտ 20 տուն հայեր: Ելէնօվկայի հայերը վճռել են դպրոցի շինութեան ծախսը հոգալ և բացի սրանից մի բաթումցի, պ. Թորոս Տէր-Յարութիւնեան, խոստացել է նոյն նպատակով 200 րուբլի նուիրել: Խնդիրքը ուղարկված է Էջմիածին և գիւղացիք անհամբեր սպասում են պատասխանի:

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 29-ին Ցէրպիցկայա տիկնոջ նախաձեռնութեամբ կայացաւ տեղիս քաղաքային դպրոցի դահլիճում պարահանդէս, որի եկամուտը յատկացրած էր քաղաքային դպրոցի չքաւոր աշակերտներին: Չընայած բոլոր արած ջանքերին, պարահանդէսի եկամուտը շատ աննշան եղաւ: Միւս օրը, նոյն տիկնոջ նախաձեռնութեամբ ռուս և վրաց սիրողները, տեղիս ժողովարանի դահլիճում, ուր կայ մշտական բեմ, մի ներկայացում տուեցին Ռուսաստանի սովեալների օգտին: Թէ ռուսները և թէ վրացիք վօդըվիլներ խաղացին և բարեխղճաբար կատարեցին իրանց դերերը: Ներկայացումից գոյացած ընդհանուր արդիւնքից մնաց զուտ արդիւնք՝ 131 րուբլի 25 կոպէկ: Որքան լսել ենք, հայոց թատրօնասէրներն էլ պատրաստվում են մի հայերէն ներկայացում տալ նոյն նպատակով:»

—

«Մշակի» մէջ տպված լուրը, իբր թէ Թիւրքաց կառավարութիւնը նոր հիւպատոս է նշանակել Թիֆլիսում՝ սխալ է: Նախկին հիւպատոս, Ասիփ-բէյ դարձեալ մնում է իր պաշտօնում և այս օրերս վերադառնալով Թիֆլիս, նորից ստանձնել է իր պաշտօնը: Իսկ հայ-կաթօլիկ Ֆէրդինանդ Թախթաճեան նշանակվել է ոչ թէ հիւպատոս, այլ հիւպատոսի քարտուղար:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին ժամանակները մեր գաւառի հայ գիւղացիք սկսել են աւելի էլ մեծ թւով և ամբողջ ընտանիքով պանդխտել իրանց երկրից: Ոմանք պանդխտում են Կովկասեան մեծ քաղաքները, ոմանք էլ Ռուսաստան, օրինակ, Ռոստով քաղաքը և այլն: Մեր կարծիքով պանդխտութեան գլխաւոր պատճառն այն է, որ գիւղացիք հողի համար վէճեր ունենալով կալուածատէրերի հետ, մանաւանդ կալուածատէր Թուրք խաների հետ, վերջ ի վերջոյ կորցնում են իրանց հողերը, որոնք անցնում են խաների ձեռքը: Ադվօկատներն էլ, ի հարկէ, մեծ մասամբ խաների կողմն են պահում, որովհետև նրանցից աւելի նիւթական շահ ունեն, քան գիւղացիներից: Եւ երբ մի գիւղ, ինչպէս օրինակ գաւառիս Խաջիվար և Թազագիւղ անուանված գիւղերը կորցրել են իրանց վարելահողերը, գիւղի բնակիչները կտրատում են իրանց այգիների ծառերը և թողնելով գիւղը, պանդխտում են ուրիշ տեղ, հեռու օտարութեան մէջ: Գիւղերը այդպիսով ամայի են մնում, իսկ նրանց հողերը տիրապետում են Թուրք խաները:»

—

Լսում ենք, որ ԹԻՖԼԻՍԻ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը Էջմիածնի սինօդից հրաման է ստացել՝ կատարել քանի մի ամիս սրանից առաջ սրբազան տեղակալի արձակված հրամանը, այն է՝ ուղարկել սինօդին հոգաբարձութեան մէջ կայացած արձանագրութիւնները:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՐԱԶԻԼԻԱՅԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Դժուար է մի որոշ և պարզ հասկացողութիւն կազմել ներկայումս Բրազիլիայում կատարվող անցքերի մասին, որովհետև ստացված տեղեկութիւնները շատ կցկտուր և հակասող են: Մարշալ Ֆօնսէկայի կառավարութիւնը չէ թոյլ տալիս, որ նախագահի համար աննպաստ լուրերը տարածվեն և եւրօպական հասարակութիւնը միայն կողմնակի ճանապարհներով է կարողանում տեղեկութիւններ ստանալ Բրազիլիայից:

Բրազիլիան միակ կայսրութիւն էր Ամէրիկայում, որի միապետն էր յայտնի Դօն-Պէդրօ կայսրը. սակայն 1889 թւին Բրազիլիայում պատահած ապստամբութիւնից յետոյ, ապստամբները Դօն-Պէդրօ կայսրին գահընկէց արին, համարելով նրան շատ թոյլ և իր փեսայի ու աղջկայ ձեռքում խաղալիք: Դրանից յետոյ Բրազիլիայում հանրապետութիւն հաստատվեց, որի նախագահ ընտրվեց մարշալ Ֆօնսէկա, որը Դօն-Պէդրօի դէմ սկսված շարժման գլխաւոր գործիչներից մէկն էր: Բայց մարշալ Ֆօնսէկային ճանաչողները համոզված էին, որ վերջինս չէ կարող հաշտվել հանրապետութեան նախագահի համեմատաբար համեստ դերի հետ, և որ նա ժամանակով կը ձգտի դիկտատորութեան: Եւ այդպէս էլ եղաւ: Մարշալ Ֆօնսէկայի և կօնգրէսի մէջ տարաձայնութիւն սկսվեց:

Բրազիլիայի օրէնսդրական ժողովները, վաղուց արդէն դժգոհ լինելով նախագահի դիկտատորական ձգտումներից, սկսեցին դիմադրութիւն ցոյց տալ նրան, երբ օրէնսդրական ժողովում քննվում էր մի օրինագիծ, որով պէտք է արգելվէր սենատորի կամ պատգամաւորի կոչում ունեցողին վարչական որ և է պաշտօն վարել: Նախագահը veto դրեց օրէնսդրական ժողովների վրա. բայց նրանք երկրորդ անգամ քուէարկեցին և երկու երրորդ ձայների մեծամասնութեամբ ընդունեցին օրինագիծը, որով և ջնջվեց, սահմանադրութեան համաձայն, նախագահի veto-ի ոյժը: Այն ժամանակ Ֆօնսէկա, սահմանադրութեան մի ուրիշ մուռթ յօդուածի վրա հիմնվելով, կօնգրէսի որոշումը հակասահմանադրական հրատարակեց և արձակեց ժողովը: Այդ համարձակ քայլն անելով, նախագահը շտապեց մի շրջաբերական հրատարակել, որով յայտնեց թէ դիտաւորութիւն ունի նոր կօնգրէս հրաւիրել և աշխատեց հաւատացնել ժողովրդին, թէ ինքն հաւատարիմ է պետութեան հիմնական օրէնքներին: Իսկ դեսպաններին ուղարկած գրութիւնների մէջ հաւատացնում է թէ երկիրը կատարելապէս հանգիստ է և զօրքն ու նաւատորմը իրան անպայման հնազանդվում են: Ուրիշ տեղեկութիւններից երևում է, որ նաւատորմը, գոնէ ոչ ամբողջապէս, նախագահի կողմը չէ բռնում: Նաւատորմի օֆիցէրների մի մասը, ծովապետ Մէլլօի առաջնորդութեամբ, հաւանութիւն չը տուեց Ֆօնսէկայի վարմունքին:

Ֆօնսէկայի վարմունքը, ինչպէս երևում է, ընդհանուր կասկած է առաջացրել: Մի քանիսը կարծում են, որ նա դիտաւորութիւն ունի իրան դիկտատոր հրատարակել, միւսները կարծում են, որ նա կամենում է միապետութիւնը վերականգնեցնել: Այդ երևում է նրանից, որ նրա դէմ են թէ միապետականները և թէ շատ հանրապետականներ: Րիօ-դէ-Ժանէյրօում Ֆօնսէկա, շնորհիւ զօրքերի, իրան ուժեղ է զգում, բայց նահանգներում, մանաւանդ հեռաւոր նահանգներում, նրա իշխանութիւնն արդէն չէ ճանաչվում:

Վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ միապետութիւնը կարող է վերականգնվել Բրազիլիայում: Թէ հիւսիսային և թէ հարաւային Բրազիլիան համակրում են միապետութեան վերականգնման գաղափարին: Երկու երեք նահանգներ իրանց անկախ հրատարակեցին, որոնց թւում Րիօ-Գրանդէ-դօ-Սուլ հարուստ նահանգը: Ամէրիկայից նորերս ստացված հեռագիրներն արդէն հաղորդում են, որ Րիօ-Գրանդէի ապստամբները ջարդեցին կառավարչական զօրքերին: Անհասարակ ճնշել ապստամբութիւնը այդ հարուստ նահանգում հազիւ թէ աջողվի: Րիօ-Գրանդէի բնակիչների թիւը հասնում է 1 միլիօնի, որոնց տասներորդ մասը կազմում են գերմանացի գաղթականները:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիէննայից հեռագրում են, որ Թիւրքիայում կազմակերպվում են նոր հեծելազօր գնդեր:

—Ֆրանսիական մամուլի մէջ բաւական շատ տեղեկութիւններ են տպվում մօտիկ ապագայում ֆրանս-ռուսական պաշտօնական դաշնակցութիւն կապելու մասին: Այդ տեղեկութիւններից պարզ երևում է, որ ֆրանսիացիք անհամբերութեամբ սպասում են ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան կապվելուն, որը պէտք է հակակշիռ լինի երեքպետեան դաշնակցութեան: Այդ առիթով «Gil Blas» լրագրի այսօրվայ համարում տպված է հետեւեալ հեռագիրը Պետերբուրգից, հոկտեմբերի 29-ից (նոյեմբերի 10). «Պաշտօնական շրջաններում շատ են խօսում Պարիզի ռուսաց դեսպան բարօն Մօրէնհէյմի առաջիկայ ճանապարհորդութեան մասին: Մի քանի ժամանակ Պետերբուրգում մնալով, Մօրէնհէյմ կը վերադառնայ Պարիզ, հետը բերելով Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի մէջ կապվելի դաշնակցութեան նախագիծը: Այդ դաշնագրի հիմքերը երկու կառավարութիւններն ևս արդէն քննել են:»

—Հեռագիրն արդէն հաղորդեց, որ Րիօ-Գրանդէ-դէ-Սուլ նահանգը հրատարակեց իր անջատումը Բրազիլիայից: Այդ առիթով «Րէյտերի գործակալութեանը» Բուէնօս-Այրէսից հաղորդում են հետեւեալը. «Բրազիլիայում ապստամբութիւնն ըսկսվեց նոյեմբերի 3-ի (նոր տոմարով) նախընթաց գիշերը Րիօ-Գրանդէ-դօ-Սուլ նահանգում: Ապստամբութիւնը այնպիսի արագութեամբ տարածվեց, որ նահանգի մեծ մասը իսկոյն և եթ ապստամբների ձեռքը մատնվեց: Րիօ-Գրանդէի նահանգապետը օգնական զօրքեր պահանջեց. Ֆօնսէկա պատերազմական նաւեր ուղարկեց զօրքերով: Ապստամբութեան նպատակն է ըստ երևոյթին, ազատամիտ և պահպանողական տարրերից ազգային կուսակցութիւն կազմել՝ որպէս հակակշիռ դիկտատորութեան: Րիօ-Գրանդէ-դօ-Սուլ Բրազիլիայի միացեալ նահանգներից ամենահարաւայինն է և իր աշխարհագրական դրութեան պատճառով շատ հեշտութեամբ կարող է ինքնուրոյն պետութիւն դառնալ: Այդ նահանգը 236,553 քառակուսի կիլոմէտր տարածութիւն ունի 700,000 բնակիչներով: Յայտնի է, որ Րիօ-Գրանդէում գերմանական կօլօնիստները ազգաբնակութեան ամենաազդեցիկ տարր են կազմում: Նահանգի մայրաքաղաք Պորտօ-Ալլէգրէ 50,000 բնակիչներ ունի և իր մեծութեամբ Բրազիլիայի հինգերորդ քաղաքն է համարվում:»

—Վիէննայից հեռագրում են, որ Բելգրադից այնտեղ ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, նախկին Թագաւոր Միլան գրաւոր կերպով վերջնականապէս հրաժարվեց Սերբիայի վրա ունեցած իր բոլոր իրաւունքներից և պահանջներից:

—Կ. Պոլսի լրագիրների մէջ կարդում ենք. «Ժամանակէ մը ի վեր Երուսաղէմի հայոց և յունաց վանքերը բանակցութեան մէջ են ի մասին կալուածական տրոց զոր կայս. կառավարութիւնը կը պահանջէ սոյն վանքերէն: Այս մասին բացված բանակցութիւնք ի վերջէ չէին կրցած վերջնական արդեան մը յանգիլ և երեսի վրա թողված էին: Ըստ տեղեկութեանց «Moniteur»-ի, այս բանակցութիւնք վերստին ձեռք առնուեր են:»

—Արտասահմանեան հայոց լրագիրներում կարդում ենք. «Անցեալ շաբթու մէջ 12 Թիւրք գաղթականներ հասան Մարսէյլ, որոնք եկած էին Խարբերդի կողմերէ. ասոնք ալ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները գնացին, ուր արդէն 4—5 ազգականներ ունին, որոնք հայ գաղթականների աջակցութեամբ գործեր գտած են: Ինչպէս կերևի, Թիւրքեր ալ կը սկսին վարժուիլ Ամերիկա պանդխտելու, ինչպէս որ վարժուած են Սև ծովի ռուսական նաւահանգիստներն երթալու և գործ փնտռելու: Դիտելի է որ Թիւրքերը Եւրօպա գալուն պէս, ալ խեղճ երևոյթ մը կառնեն, հայերի քովէն չեն զատուիր, կը քծնին, հայերէն կը խօսին, հայ ազատական երգեր կերգեն. գայլն ու գառն ալ ձեռք ձեռքի կուտան աշխատութեան աշխարհի մէջ:»

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՄՕՍԿՎԱ, 13 նոյեմբերի: Օրէօլ քաղաքից 18 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Օպտուխա գետի կամուրջի վրա ապրանքա-մարդատար գնացքի խորտակման մասին ստացված մանաւոր տեղեկութիւնների համեմատ, բոլոր երեք կլասների չորս վերջին վագօնները ընկան բարձր կամուրջից սառուցով ծածկված գետը, որի ժամանակ սպանվեցան 20 ճանապարհորդներ, 3 կօնդուկտօրներ և ծանր վիրաւորված են 10 մարդիկ:

ԲԵՐԼԻՆ, 13 նոյեմբերի: Կայսրը այսօր առաւօտեան այստեղի ամրոցում ունկնդրութեան ընդունեց պ. Գիրսին, որը շարունակվեց 20 րոպէ, իսկ այսօր կէսօրից յետոյ 1 ժամին կայսերական կանցլէրի մօտ ի պատիւ Գիրսի նախաճաշիկ էր պատրաստված:

ՕՐԷՕԼ, 14 նոյեմբերի: Երէկ հանում էին վագօնները Օպտուխա գետից: Օրլօվի հիւանդանոցում պառկեցրած են 8 վիրաւորվածներ: Կամուրջի մօտ 30-ի չափ դիակներ են գտնված:

ԲԵՌԼԻՆ, 14 նոյեմբերի: Անպայման հաստատ աղբիւրներից ստացված տեղեկութեան համեմատ, պ. Գիրսի ճանապարհորդութիւնը մասնաւոր բնաւորութիւն ունի. պետական մարդկանց հետ նրա տեսակցութիւնը հաստատում է խաղաղութեան պահպանման համար ունեցած հաւատը: Մեր քաղաքականութեան ուղղութեան մէջ ոչինչ փոփոխութիւն չէ եղել:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Արտեմ Նիկոլաեվիչ Լիսինով, Թամարա Միխայլովնա Տէր-Սարգսեան և Եկատերինա Զախարեվնա Լիսինովա, խորին ցաւով յայտնելով առաջինը իր մօր, երկրորդը մեծ մօր, երրորդը սկեսուրի՝ ՄԱԳԴԱԼԻՆԱ ԵԱԿՕՎԼԵՎՆԱ ԼԻՍԻՆՕՎԱՅԻ մահվան մասին, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեան հանդիսին դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին իր բնակարանից, որ գտնվում է Վէլիամինովսկայա և Սաղովայա փողոցների անկիւնում, Լօրիս-Մելիքովի տանը, կիրակի, նոյեմբերի 17-ին, առաւօտեան 10 ժամին։ Անբիծք լինելու է շաբաթ, երեկոյեան 6 ժամին։

ՍԱՐՊԻՆԿԱ ասված ՀԻՒՍՈՒԱԾՔ

„Ա. ԲԷՆԴԻՐ, ՈՐԴԻՆԵՐՈՎ, Ա. ՍՏԵՓԱՆՈՎ ԵՒ Վ. ԲԷՆԴԻՐ“

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

ՍԱՐԱՏՈՎԻՑ

Յայտնում է Թիֆլիսի պատուելի հասարակութեանը, որ բաց է անում յատուկ մագազին սեփական պատրաստութեան սարպինկա ասված հիւսուածքը, ալլուխները և բամբակեայ գուլպաների գործուածները Թիֆլիսում ծախելու համար։

Սարպինկա մի հիւսուածք է, որը պատրաստվում է ձեռքի միջոցով և այդ նիւթից կարող են պատրաստվել կանանց ամենաշքեղ զգեստներ, մանուկների զգեստներ և տղամարդկանց շապիկներ։

Մագազինը գտնվում է Թիֆլիսում, Սօլօլակում, Աղաբաբովի տանը, որտեղ առաջ գտնվում էր Չիթախովի գրասենեակը։

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ՄԱՍ ՄԱՍ

6—20

ՌՈՒՍԱՑ

Ց Ի Ր Կ

Ն Ի Կ Ի Տ Ի Ն Ե Ղ Բ Ա Յ Ր Ն Ե Ր Ի

Այսօր, շաբաթ օր, 16-ին նոյեմբերի, փայլուն ներկայացում։ Մասնակցում են ցիրկի դիրեկտոր Ա. Ա. Նիկիտին։ Առաջին անգամ օրիորդ Կատիա կը կատարէ վարժութիւններ, առաջին անգամ էկվիլիբր աթոռների վրա կը կատարէ Պաշա։ Առաջին անգամ երկաթէ թելի վրա գրօսանք, կը կատարէ օրիորդ Հեղինէ։ Կը մասնակցեն՝ սպանիական խումբը և ուրիշները։ Ներկայացման վերջը պանտոմիմ „Մանուկների գողութիւն“ անունով։ ՍԿԻԶԲԸ 8 ժամին երեկոյեան։

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է պաշտօն ունենալ ԹԻՖԼԻՍԻ առևտրական տներից կամ գրասենեակներից մինում։ Գիտէ հայերէն, ռուսերէն և թուրքերէն լեզուները։ Կարող է երաշխաւոր էլ առաջարկել։ Հասցէի մասին դիմել կամ „Մշակի“ խմբագրատունը, կամ պ. Մովսէս Վարդանեանի տպարանը, Վէլիամինովսկայա փողոցի վրա։

1—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Սարկաւագ Յովհաննէս Նազարեանցի կազմած

1892 թւականի ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Ընդարձակ յաւելուածով, որը պարունակում է իր մէջ բազմաթիւ նորանոր, ամենակարևոր տեղեկութիւններ. Գինն է 20 կոպէկ. 10-ով առնողին՝ 16 կ. 100-ով առնողին՝ 15 կոպէկ։ Հարիւրով առնողը իւրաքանչիւր 100-ի հետ կը ստանայ ձրիաբար մի օրինակ „Անեկդօտներ“ III հատոր։ 200-ով առնողը բացի դրանից, ճանապարհածախս չէ վճարում։ Դիմել՝ „Тифлисъ. На Авлабаръ, Діакону Оганесу Назарьянцъ.

1—2 (շ)

Ա. ՐԱԼԼԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹՈՂՆԵՐ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀՆԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. ՐԱԼԼԷ և ԸՆԿ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

ՄԱԽՄՈՒՐԻ ՊՈՒԴՐ

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ԾԱՂԿԱՀԻՒԹ ՍԱՊՕՆ

ՋՈՒԻ ՍԱՊՕՆ

ՄԱՔՐՎԱԾ ԾԱՂԿԱՀԻՒԹ ՕԴԸԿՕԼՕՆ.

Ծախվում է ռուսաց կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏ ուղարկվում է ձրիապէս։

1—5 (շ) № 2.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱԶՆԻԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ

ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

ԿԻՐԱԿԻ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

Նորին կայսերական Բարձրութեան Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայեվիչի պալատական արտիստ և անդամ Բեռլինի Ֆիզիկական կաբինետի, մեր ժամանակի առաջին ձեռնածու Ն. Ա. ԿՕԶԼՕՎ կը տայ ներկայացում, սպիրիտիզմի, միղիումիզմի և ձեռնածութեան փորձերով։

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ թատրօնի կասսայում։

1—1

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 9/21 յունվարից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և կ. Պօլիս։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի, 6/18 նոյեմբերի	—	—	—	—
— 20 նոյեմբ. (2 դեկտեմբերի)	—	ԼԸ ՎՕԺ	—	ՄԱՆԿԱ
— 24 նոյեմբ. (9 դեկտեմբերի)	—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	—	ԺԻՐՈՒԷՆ
— 11/23 դեկտեմբերի		ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ

և այլն, երկու շաբաթ մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ։ Տոմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գնից պակասեցրած են։

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիոնին, Նաբերէժնայա, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, Նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրովի տանը, ԲԱԳՈՒՈՒՄ, Սամուէլ Դիլղարովին, Կօլիւբիակինսկայա Հրապարակ, և ՆՕՎՕՐՕՍԻՑՍԿՈՒՄ պ. Լուի Րընոյին։

1—6 (և. շ.)

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ա Ռ Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Կ Ի

ց1-ն Նոյեմբերի 1891

Պ Ա Հ Ա Ն Ջ Ք	Թիֆլիսում	Բագուի և Բաթումի բաժն.	Ընդամենը
1. Դրամարկղ (առձեռն թղթադրամ)........	120,200—25	195,400—77	315,601—02
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկ. բաժնում.	617,781—68	261,000 —	878,781—68
3. Զեղջումն (Disconto) մուրհակաց երկու ստորագրութեամբ..................	2,238,878—89	1,120,143—24	3,359,022—13
4. Զեղջ. մուրհ. մի ստորագր. ապահ. ապրանք.	— —	— —	— —
5. Զեղջումն տոկոսաբեր թղթ., կտրօն. և այլն.	16,666—38	6,183—98	22,850—36
6. Փոխատուութիւն գրաւականով			
ա) Պետութիւնից ապահ. տոկոսաբ. թղթերի.	1,065,462—41	498,082 —	1,563,544—41
բ) › ոչ ապահ. › ›	272,238 —	12,450 —	284,688 —
գ) ապրանքների	— —	51,303 —	51,303 —
դ) Ոսկւոյ և արծաթի................	— —	10,226—47	10,226—47
7. Բանկի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր.	673,320—11	52,587—88	725,907—99
8. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր..	73,143—56	531—23	73,674—79
9. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)..............	8,245,844—75	— —	8,245,844—75
բ) Բանկի հաշիւը (Nostro)...........	7,085,570—56	— —	7,085,570—56
10. Բաժինների հաշիւը կենտր. վարչութեան հետ	611,739—15	— —	611,739—15
կենտրօն. վարչութեան հաշիւը բաժինների հետ........................	— —	157,236—36	157,236—36
11. Բողոքուած մուրհակներ..............	20,220—35	1,000 —	21,220—35
12. Պայմանաժամը անցուցուած փոխատուութիւններ..........................	18,716 —	3,080 —	21,796 —
13. Ընթացիկ ծախսեր..................	43,675—18	23,838—77	67,513—95
14. Կահկարասիք և սկզբնական ծախսեր.....	2,761—94	3,314—50	6,076—44
15. Յետ ստացուելիք ծախսեր.............	9,306—77	4,112—42	13,419—19
Ր. Ա.	21,115,525—98	2,400,490—62	23,516,016—60

Պ Ա Ր Տ Ք	Թիֆլիսում	Բագուի և Բաթումի բաժն.	Ընդամենը
1. Հիմնական դրամագլուխ.............	1,000,000 —	— —	1,000,000 —
2. Պահեստի դրամագլուխ..............	191,665—21	— —	191,665—21
3. Դրամական աւանդներ՝			
ա) Պայմանաժամով	2,752,257 —	457,464 —	3,209,721 —
բ) ց'Պահանջ.......................	383,167 —	38,610 —	421,777 —
գ) Ընթացիկ հաշուով հասարակ.......	941,519—74	1,003,941—77	1,945,461—51
դ) › › պայմանաւոր...	— —	109,762—76	109,762—76
4. Փոխառումն պետ. բանկայի Թիֆլ. բաժն. ապահովված զեղջեալ մուրհակներով. .	— —	— —	— —
5. Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւ պետ. բանկի Թիֆլ. բաժն. ապահով. տոկոս. թղթերով	— —	— —	— —
6. Թղթակիցներ՝	— —	— —	— —
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)..............	8,056,985—17	— —	8,056,985—17
բ) Բանկի հաշիւը (Nostro)...........	7,282,222—12	— —	7,282,222—12
7. Բաժինների հաշիւը կենտ. վարչութ. հետ.	— —	633,105—28	633,105—28
կենտրօն. վարչութ. հաշիւը բաժին. հետ.	195,398—97	— —	195,398—97
8. Բանկի բաժնետոմսերու անվճար կտրօնների բաշխը.........................	6,612—60	— —	6,612—60
9. Չը վճարուած տոկոսներ, աւանդների, ընթացիկ հաշիւների և այլ գործողութեանց.....................	93,452—01	37,954—97	131,406—98
10. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարականներ	181,300—69	97,999—66	279,300—35
11. Փոխանցիկ գումարներ...............	30,945—47	21,652—18	52,597—65
12. Արդիւնք 1890 թ։.................	— —	— —	— —
Ր. Ա.	21,115,525—98	2,400,490—62	23,516,016—60

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ իր առեանում դեկտեմբերի 5-ին, ներկայ 1891 թուի, առաւօտեան 10 ժամին, տեղի կունենայ աճուրդ՝ կապալով տալու Կուր գետի վրա Մուխրանսկի փողոցի և Սաղի մէջ երթեւեկող ՊԱՐՈՄԸ, 3 տարի ժամանակով: կօնդիցիաները կարելի է տեսնել վարչութեան առեանում ամեն օր ժամը 10-ից առաւօտեան մինչև 12 ժամ կէսօրի: 3—6

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ 20-ին նոյեմբեր ամսի 1891 ամի, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է աճուրդ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու նոյն դպրոցի կալուածքը № 46 (ընծայած հանգուցեալ Յարութիւն Օքսեանցից), որը գտնվում է Կուր գետի հեղեղատի „Սաղի" վրա: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, առաւօտեան 10-ից մինչև 12 ժամը: 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ իր առեանում, նոյեմբերի 30-ին, ներկայ թուի, ժամը 10-ին առաւօտեան, տեղի կունենայ աճուրդ՝ կապալով տալու համար, 3 տարի ժամանակով, 2147 դեսիատին և 2040 քառակուսի սաժէն մեծութիւն ունեցող, Հավլաբարում գտնվող քաղաքային գետինը: 3—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԷՎԷԼԻՆԱ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ վէպ (հոգեբանական էտիւդ).

Գինը 50 կոպէկ (պօստի ծախսով)

Ծախվում է. „Մշակի" խմբագրատանը, Խիդէկէլի գրավաճառանոցում և Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի մագազինում, „Կովկաս" հիւրանոցի տակ: 4—20

Հոկտեմբերի 20-ից ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ 1891 Թուի

ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏ

ԶԳԵՍՏՆԵՐԻ

Վ. և Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՑ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Գօլօվինսկի պրօսպէկտում, I գիմնազիայի դիմաց, տուն Մշիվանիի

☞ **ԱՇՆԱՆ ՍԷԶՕՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ**

Միայն 30 օրվայ ընթացքում

կը լինի

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ բոլոր եղած ապրանքների այլ և այլ գործարանների 30% պակաս քան Ֆաբրիկաների գները:

Բացի Ս. ԿԱՄԼԵՏԻ Ֆաբրիկայից:

Մագազինը ուշադրութիւն է դարձնում մանաւանդ մարդկանց համար ստացված մուշտակների, պալտոների և զգեստների ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ վրա: Այդ ապրանքները իրանց նոր ձևերի, իրանց նիւթի յատկութեան և արտաքին տեսքի կողմից դիմանալու են ամեն տեսակ ՄՐՑՄԱՆ:

Բոլոր այդ ապրանքները մենք առել և մեր հսկողութեան տակ պատրաստել ենք տուել ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ: 7—9

Մամուլի տակն են և շուտով լոյս կը տեսնեն առանձին հատորով

ՐԱՖՖԻ

ՎԷՊԻԿՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

(տպված և անտիպ ձեռագիրներից

հեղինակի երիտասարդութեան պատկերով

Գինը կանխիկ վճարողների համար 3 րուբլի: Լոյս տեսնելուց յետոյ 3 ր. 50 կոպէկ:

Ցանկացողները կարող են դիմել հեղինակի այրիին հետեւեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Сергѣевская ул., № 20 *Аннѣ Раффи.* 2—5

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԼԻՆԵԼՈՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ **ԼՕՐԻՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ**

ընդունում է ամեն օր յատկապէս կանացի հիւանդութիւններին ենթարկված կանանց: Ընդունելութիւնը 11 ժամից մինչև 12 ժամ:

Վելյամինովսկայա փողոց, № 19. 5—5

ՆՈՐ ՀԻՒՐԱՆՈՑ

„ԴԱՆԻԱ"

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Քաղաքի կենտրօնում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա: Գեղեցիկ և մաքուր կահաւորված սենեակներ. օրը 60 կոպէկից մինչև 5 րուբլի. ամսով մեծ զիջում է անվում:

Կերակուրները թարմ և համով:

НОВЫЕ НОМЕРА

„ДАНІЯ"

ВЪ ТИФЛИСѢ

въ центрѣ города, на Головинскомъ проспектѣ. Изящно и чисто меблированные номера отъ 60 коп. до 5 руб. въ сутки; помѣсячно большая уступка.

Пища свѣжая и вкусная.

33—36

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ իր առեանում, նոյեմբերի 23-ին ներկայ 1891 թ., ժամ 10-ին առաւօտեան կը կատարվի աճուրդ կապալով տալու Հավլաբարում գտնված գետինը 476 դեսիատինի չափով, ԴԱՇԸ պատրաստելու համար, 3 տարի ժամանակով: 3—3

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ.

ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐԻ ԹՂԹԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐԻ ԵՒ ԳԻԼԶԱՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՍԵՐԳԷՅ ՄԻԽԱՅԼՕՎԻՉ **ԱՆԱՆՕՎԻ**

Զգուշացնում է իր բոլոր առնողներին, որ վերջին ժամանակներս, աչքի առջև ունենալով անհագին պահանջ իր ապրանքների և նրանց բարձր արժանաւորութիւնը, հանդէս եկան բազմաթիւ կեղծումներ, և մինչև անգամ «Анановъ» ազգանունը նմանողութեան է ենթարկում, տպվում է մի և նոյն տառերով Ананасъ» բառը: Հասկանալի է, որ այդ անվում է այն նպատակով, որ Անանօվի լաւ տեսակի ապրանքների հետ միաժամանակ ծախվեն և իրանց ստոր տեսակի ապրանքները, որոնք Անանօվի ֆաբրիկայի ապրանքների հետ ոչինչ նմանութիւն չունեն: Թէև այդ տեսակ նմանողութիւնները և ապացուցանում են, որ Անանօվի ապրանքները ամեն մրցութիւնից դուրս են, սակայն չը կամենալով որ հասարակութիւնը մոլորութեան մէջ ընկնի և վատ ապրանքներ ձեռք բերէ, Անանօվի ֆաբրիկան զգուշացնում է, որ իր թղթերի իւրաքանչիւր թերթը կրում է ֆիրմայի դրոշմը և պէտք է պահանջել, որ բոլոր էտիկէտների վրա ստորագրված լինի Սերգէյ Անանօվի ստորագրութիւնը:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Անանօվի գործարանի պապիրոսների թղթի տետրակները և գիլզաները պատրաստվում են ֆրանսիական ամենալաւ և անվնաս թղթից (արժանացած է Բժշկական վարչութեան թոյլտուութեան մարտի 21-ին, 1889 թ.), համարվելով աշխարհիս ամենալաւերը և վարձատրված լինելով 1888 թուին Բրիւսէլի համաշխարհային ցուցահանդէսում մեծ արծաթեայ մեդալով, 1889 թ. Մադրիդի ցուցահանդէսում մեծ ոսկեայ մեդալով, նոյն թուին Մադրիդի jury շնորհեց Անանօվին diplome d'honneur, որը համապատասխան է մեր պետական գերբին: Վերջապէս 1890 թուին Անանօվ ստացաւ Բրիւսէլի միջազգային մրցման ժամանակ մեծ ոսկեայ մեդալ: ՀԱՍՑԷՆ, Ростовъ на Дону, Сергѣю Михайловичу Ананову. 2—10

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշւապահութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10.000 րուբ. համար. 1%-ից մինչև 12%.

Վաճառվում է եղբարց Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով՝ С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի: Փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 35—150

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է հասարակութեանը, որ ներկայ տարվայ դեկտեմբերի 14-ին, ցերեկվայ 12 ժամին, վարչութեանս մէջ տեղի կունենայ **ԱՃՈՒՐԴ ՎԵՐԱՅԻ ԵՒ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐԸ** երկու տարով ԿԱՊԱԼՈՎ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, սկսած 1892 թուի յունվարի 1-ից մինչև 1894 թուի յունվարի մէկը: Պայմանները կարելի է կարդալ վարչութեանս գրասենեակում, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 1 ժամը: 6—6 (Շ.)

КАНДИДАТЪ УНИВЕРСИТЕТА

ищетъ уроковъ.

Адресъ. Артиллерійская улиц. № 4, д. Яковлевой.

Можно видѣть съ 12 ч. дня. 5—5

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ

ТОВАРИЩЕСТВО

МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзкъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и насовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клейтонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ, и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

89—100 (Ե. Շ.)

ՄԻԱԿԸ ԽԱՐԲՈՒԽԻ ԴԵՄ

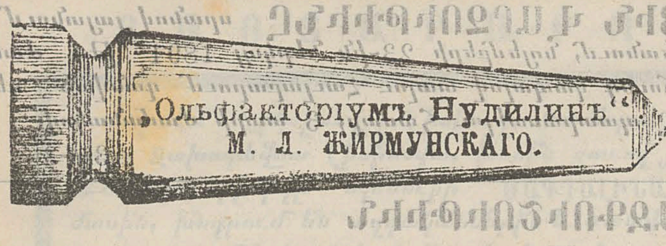

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

Տուփիկը 1. 40 կոպէկ

2—40

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

13—13

Чистый Какао Блоокеръ

ԿԱԿԱՕ

Թասը նստում է միայն 4 կոպ.
Բօլէնական պատրաստութիւն.

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ ՓՕՇԻ.

Առաջարկվում է առողջացողների և երեխաների համար.

Питательный Напитокъ.

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված դեղագործական ապրանքների կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում և Բագւում: 41—50 (շ.)

ԷԼԷԿՏՐՕՆ

ԷԼԷԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ույժի հասցնելը տարածութեան վրա.

ՏԵԼԵՖՕՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵԼԸ.

էլէկտրական նշաններ.

ԶԱՆԳԱԿՆԵՐ

ԳԱԼՎԱՆՕՊԼԱՍՏԻԿԱ.

էլէկտրոլիզ,

Ակումուլատորներ, էլէմենտներ,

ՇԱՆԹԱՐԳԵԼՆԵՐ.

Նախահաշիւներ և ծրագիրներ ձրիաբար.

ԳԼԷԲՕՎ եղբայրների

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա)

Մեծ Սադօվայա փողոց, 24

РОСТОВЪ (на Дону)

БР. ГЛѢБОВЫ

Большая Садовая, 24.

ԳԱԶԱՅԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ

Օտտո սիստեմայի, որոնք իրանք իրանց են ուղղում ու օծում:

Գազի համար — ածուխից,

— — — նաւթից,

— — — անտրացիտից,

— — — կէրօսինից

½-ից մինչև 120 ձիու ույժի:

Շոգեմեքենաներ մեծ արագութեան.

45—100 (և. շ.)

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԾ ԳՐՔԵՐԸ

1) ՇՄԻԴԹ, «Ֆրանկլին», 2 տպ. սակաւաթիւ . . . — ր. 40 կ.
2) » «Վաշինգտօն», 2 տպ. . . . — » 60 »
3) » «Հոմերի Իլիականը», պատկերներով. . . 1 » — »
4) » «Հոմերի Ոդիսականը» » . . . 1 » 20 »
5) ՍՄԱՅԼՍ, «Բնաւորութիւն» . . . 1 » 50 »
6) ԱՄԻՉԻՍ, «Սիրտ» . . . 1 » — »
7) » «Ապէնիններից մինչև Անդէրը» . . . — » 10 »
8) «Ռուստէմ և Զօհրաբ» . . . — » 20 »
9) ՇԻԼԼԷՐ «Աւազակներ», ողբերգութիւն. . . — » 50 »
10) ՍՄԱՅԼՍ, «Ինքնօգնութիւն» . . . 1 » 50 »
11) ՏՕԼՍՏՕՅ, «Ռօբինզօն», փոքրերի համար . . . — » 20 »
12) » «Կօլումբ», փոքրերի համար . . . — » 15 »
13) ՀԱՅՁԷ, «Բէաթրիչէ», վէպիկ . . . — » 30 »
14) » «Նօնցայի բերդը», վէպիկ . . . — » 30 »
15) ՇՄԻԴԹ, «Ռէյնեկէ աղուէսը» . . . — » 60 »

Ճանապարհածախսը թարգմանչի վրա է: Վաճառվում են թարգմանչի մօտ՝ Тифлисъ, Садовая, Маріино-Анановское училище, և կենտրօնական գրավաճառանոցում: 7—10 (Շ)

Գլխաւոր պահեստ հաստատված դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ:

42—50 (.շ)

„ՄԻՇՈՒՆԱՑ“

ՄԿՆԵՐ ԿՈՏՈՐԵԼՈՒ ԲԻՍ ԳՈՒՏՄԱՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բագւում Բարձրագոյն հաստատված դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ: 49—50 (Հ)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԶԱՐԲԵԿԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր՝ բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱԶԱՐԲԵԿԵԱՆ—10—11 Ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւի) սիֆիլիսի և ալքոգոլի
ՐՕԶԳԱՕՎԱԿ—10—11 Ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻԿԻ ԽՈՒԶԱՆԵԱՆՑ—11½—12 Ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ՊՐՕՏԱՍԱՎԻՁԷ—12—1 Ժ. ականջի, կոկորդի և քթի ց.
ՂԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—12½—1 Ժ. ներքին և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԻԳՕՄԱԿԻ—5—6½ Ժ. կաշու ցաւերի, սիֆիլիսի և վիրաբուժութեան.
ՓՕԽՎԻՆԵՆՑ—5—6 Ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրօտերապիա)
ՆԱԶԱՐԲԵԿԵԱՆ—6—7 Ժ.

Վճար—50 կ. Հաւաքաթերթի (Կոնսիլիում) համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ բժշկապետ Նազարբեկեան

Լոյս են տեսել

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հետեւեալ գրքերը.

ԼԱԼՕ, Թիւրքահայերի կեանքից (պատմուած)	5 կ.
ԽՕԼԵՐԱ և նրա առաջն առնելու միջոցներ	5 „
ԱՅՆՏԵՂ ԵՒ ԱՅՍՏԵՂ, Գրիգոր Արծրունու	10 „
ԱՐԴԱՐԻՆ Լէօյի (պատմուած)	7 „
ՊՍՏԻԿ Լ. ԲԱՑՑ ՁԱՅՆԻԿ Լ. Լուփինկիի (պատմուած)	5 „
ՀԱՅԵՐԵՆԱԿԱՆ ՏԻԵՆԵ	5 „
ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ, Խ. Մալումեանի	5 „
ԼՈՒՐ ԹԱԳԱՒՈՐ (բուռ Շեկսպիրի)	50 „
ԻՆՉ Է ԿՆՃԻԹԸ	5 „
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ, Շպէլհերի. Թարգ. Խ. Մ.	5 „
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԱՂԲԱՍ	5 „
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ	5 „
ԵՂԲԱՅՐ ԵՂԲՕՐ ԴԷՄ	7 „
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՀՐԱԲՈՒՂԽ	6 „

Տպագրվում է և շուտով լոյս կը տեսնեն կենդանական աշխարհից „Կապիկների կեանքը“, Գարշինի „Արջերը“ և Ժողովրդական ընթերցանութեան ուրիշ գրքեր:

Դիմել Թիֆլիս. Խ. Մալումեան

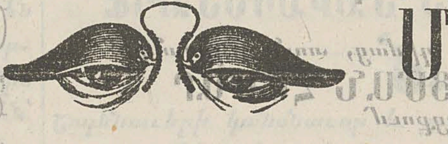

Մ. Գ. ՑԻՑՏԼԻՆԻ

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԻ

ՕՊՏԻԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ

Պալատի այգու դիմաց, անկիւնի մագազինում, ստացված է մեծ ընտրութիւն՝ ոսկեայ, նոր ոսկեայ, նիկելեայ, պօղպատեայ և կրիայի ոսկորից ԱԿՆՈՑՆԵՐ, ՊԷՆՍՆԷՆՆԵՐ և ԼՕՐՆԷՏՆԵՐ: Թատրօնական և դաշտային ԲԻՆՕԿԼՆԵՐ, ՋԵՐՄԱՉԱՓԵՐ, թէ սենեակների, թէ դուրսը կախելու և թէ վաննաների համար: Վերաստուգված և վկայական ունեցող ՄԱԿՍԻՄԱԼ ջերմաչափեր: Լօրնէտի և պէնսնէի համար ոսկեայ, արծաթեայ, նոր-ոսկեայ շղթաներ, նմանապէս մետաքսեայ և մետաղական թելեր:

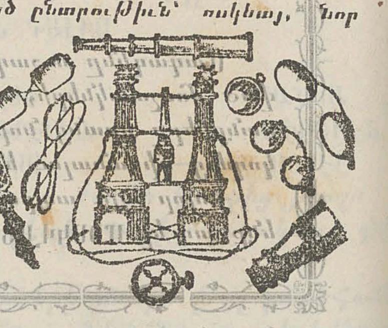

Ակնոցներ և պէնսնէներ տրվում են նմանապէս բժշկների պատուէրով:

Մագազինում յանձն են առնում նմանապէս փչացած իրերի նորոգելը և ապակիների դնելը:

ԳՆԵՐԸ ամենաչափաւոր են: 31—50 (Հ)

ПАРФЮМЕРІЯ

ВИКТОРІЯ — РЕГИНА.

мыло олео-вазелиновое

РОЯЛЬ-КОНГО.

духи высшаго достоинства

ИКСКОРОНАКСЪ И ВІОЛЕТЪ.

О-ДЕ-КОЛОНЪ РОЯЛЬ

О-ДЕ-КОЛОНЪ ЦВѢТОЧНЫЙ

РАЗНЫХЪ ЗАПАХОВЪ.

Въ Высочайше утвержденномъ Кавказскомъ Товариществѣ торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ и Баку.

ՕԾԱՆԵԼԻՔ

ՎԻԿՏՕՐԻԱ-ՌԷԳԻՆԱ

ՌՕՅԱԼ-ԿՕՆԳՕ

ԻՔՍԿՕՐՕՆԱԿՍ ԵՒ ՎԻՕԼԵՏ

ՕՏԵԿՕԼՕՆ ՌՕՅԱԼ

ԶԱՆԱԶԱՆ ՀՈՏԵՐԻ

24—50 (Հ)